

Ärende GRA 2017/86 handling 43
Handläggare Emmah Edström

Örnsköldsviks kommun
Bildningsförvaltningen
891 88 Örnsköldsvik

Tillsyn avseende anmälan om diskriminering inom utbildningsområdet

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har granskat om Örnsköldsviks kommun har diskriminerat eller riskerar att diskriminera elever vid Örnsköldsviks Gymnasiums ishockeyutbildning (nationellt godkänd idrottsutbildning, NIU) på ett sätt som har samband med kön samt hur Örnsköldsviks kommun vid denna skola arbetar med aktiva åtgärder.

DO:s beslut

DO bedömer att Örnsköldsviks kommun riskerar att överträda diskrimineringsförbudet i 2 kap. 5 § diskrimineringslagen (2008:567), DL, vad gäller de teoretiska momenten och de praktiska momenten utanför rinken i kurserna i specialidrott på ishockeyutbildningen (NIU-kurserna).

DO bedömer att utredningen inte ger stöd för att Örnsköldsviks kommun har brutit mot diskrimineringsförbudet i 2 kap. 5 § DL vad gäller de praktiska träningsmomenten i rinken i NIU-kurserna.

DO bedömer att utredningen inte ger stöd för att Örnsköldsviks kommun har brutit mot diskrimineringsförbudet i 2 kap. 5 § DL vad gäller flickornas och pojkarnas lika möjligheter till träning, omklädning, förvaring samt boendebidrag.

DO bedömer att Örnsköldsviks kommun inte uppfyller kraven i 3 kap. 20 § DL eftersom det helt saknas dokumentation kring arbetet med aktiva åtgärder.

Om ärendet

Bakgrund till DO:s beslut att inleda tillsyn

DO har mottagit två anmälningar i vilka det har uppgetts att Örnsköldsviks kommun utsätter flickorna vid Örnsköldsviks Gymnasiums ishockeyutbildning för diskriminering genom att endast pojkarna får boendebidrag samt genom att pojkarna har bättre träningstider, omklädningsrum och förvaringsmöjligheter än flickorna. Örnsköldsviks kommun är utbildningsanordnare för Örnsköldsviks Gymnasium. DO har inlett en tillsyn med anledning av uppgifterna.

Utredningen i ärendet

DO har begärt yttranden från Örnsköldsviks kommun i syfte att granska om utbildningsanordnaren har överträtt eller riskerar att överträda diskrimineringslagens förbud mot diskriminering beträffande elever vid Örnsköldsviks Gymnasiums ishockeyutbildning. DO har också granskat Örnsköldsviks kommuns arbete med aktiva åtgärder vid denna skola.

Örnsköldsviks kommuns yttranden

Örnsköldsviks kommun har uppgett i huvudsak följande. Kommunen har via massmedia fått kännedom om uppgifterna om boendebidraget samt att flickorna och pojkarna inte skulle ha lika möjligheter till träning, omklädning och förvaring. Ingen elev har tagit upp frågan om diskriminering med representant för Örnsköldsviks Gymnasium och Örnsköldsviks kommun känner inte igen de beskrivningar som givits.

Örnsköldsviks kommun har ett avtal med Modo Hockey och köper in vissa tjänster och visst material av Modo Hockey för elever på nationellt godkänd idrottsutbildning (NIU) med inriktning mot ishockey. Tjänsterna består bland annat av resurspersoner under ishockeylektioner och läkarvård. Modo Hockey har i sin tur avtal med resurspersonerna, som också är föreningstränare.

Eleverna har schemalagd undervisning i NIU-kurser vid tre tillfällen i veckan. Svenska ishockeyförbundets certifieringskrav medger inte att flickor och pojkar tränar tillsammans. En utbildning där ämnet specialidrott ingår får godkännas som nationell idrottsutbildning om den har en tydlig elitidrottskaraktär och ett etablerat samarbete med ett specialidrottsförbund som är relevant för utbildningen. "Elitidrottskaraktär" innebär att undervisningen ska vara på en sådan nivå som krävs för att klassas som elit. Ishockey för herrar skiljer sig från ishockey för damer och de olika elitkaraktärerna har olika regler. Skillnaderna märks särskilt vad gäller i fart, intensitet och fysiskt spel. Herrhockeyn är betydligt snabbare vad gäller exempelvis skridskoåkning, puckhantering, passningar och skott. I damhockeyn får spelarna inte tacklas, vilket innebär att de behöver träna på att erövra puck och försvara sig på andra sätt. Detta gör att det måste vara skillnad i hur undervisningen bedrivs och vad den innehåller för att upprätthålla elitkaraktär. Om flickorna och pojkarna skulle träna på samma sätt skulle det kunna medföra vissa arbetsmiljörisker, vilket kan leda till allvarliga skador och invaliditet.

I de flesta moment inom NIU-kurserna har skolan delat upp undervisningen efter kön. Om skolan inte hade separat undervisning för flickor respektive pojkar skulle varken gymnasieförordningen eller specialidrottsförbundet kunna anse att skolans undervisning håller elitkaraktär. Elitkaraktären mellan dam- respektive herrhockey skiljer sig inte vad gäller de teoretiska inslagen.

Matchsituationen är i fokus i undervisningen och därför måste träningen vara realistisk och anpassad efter matchsituation. Skolan måste ta fasta på verkligheten och i verkliga matcher är det olika regler för flickor respektive pojkar. I undervisningen med inriktning funktionell matchteknik ingår bland

annat skott, strategier för skott, passning, klubb- och skridskoteknik, defensivt och offensivt spel samt spelstrategier och spelmomentsträning. Det ingår också vissa teoretiska moment och praktiska moment utanför rinkens, såsom anatomi och fysiologi, närings- och kostkunskap, träningsmetoder för uthållighet, styrka, rörlighet, snabbhet och koordination, planering av träning, skadeförebyggande aktiviteter, funktionell styrketräning, snabbhets- och koordinationsträning samt praktisk matlagning. I de teoretiska momenten är upplägget övergripande gemensamt och därefter anpassas innehållet efter de regler som gäller för dam- respektive herrhockey. Efter säsongen, i mitten av april, har flickorna och pojkarna en del teoretiska lektioner tillsammans. Det sker dock inte systematiskt utan när det finns behov eller när planeringarna väl sammanfaller. I övrigt har Örnsköldsviks gymnasium inte generell könsuppdelad undervisning.

Under läsåret 2016/17 har eleverna använt två olika idrottshallar. Flickorna har haft ishockeylektioner i Modohallen och pojkarna i Fjällräven center. I båda hallarna finns tillgång till omklädningsrum, duschar och förvaring av utrustning. Eftersom såväl flickorna som pojkarna, inom ramen för Modo Hockeys verksamhet, tränar i Fjällräven center på kvällstid har Örnsköldsviks Gymnasium bistått med bidrag till extra utrustning till flickorna eftersom det inte är praktiskt möjligt att transportera utrustning mellan de två ishallarna under dagen. Under läsåret 2017/18 kommer samtliga elever ha sina ishockeylektioner i Fjällräven center. Örnsköldsviks kommun bedömer dock att eleverna inte ges goda förutsättningar att utvecklas individuellt om samtliga elever har undervisning samtidigt. Flickor och pojkar kommer därför under läsåret vara fortsatt uppdelade i två olika undervisningsgrupper vid isträning.

Svenska Ishockeyförbundets certifieringskrav kompletterar Skolinspektionens och specialidrottsförbundens gemensamma krav för att kunna certifieras som "NIU-skola". Beträffande bostadsanskaffning har skolan en nära kontakt med bostadsbolaget Övikshem där eleverna erbjuds boende. Örnsköldsviks kommun betalar dock inte boendebidrag till eleverna. Däremot har Modo Hockey valt att betala ersättning till sina spelare.

Samtliga elever ingår i skolans arbete med likabehandling och i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling. Arbetet pågår kontinuerligt genom elevenkäter, likabehandlingsrådets och klassrådets arbete samt likabehandlingsenkäten. Inga risker eller hinder har identifierats specifikt gällande elever på någon NIU-utbildning. Därför finns inget resultat att analysera och inga åtgärder har vidtagits eller planerats. Eftersom inga risker eller hinder har identifierats finns ingen dokumentation.

Rättslig reglering på området

Med direkt diskriminering avses att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller

annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder, 1 kap. 4 § 1 DL.

Utbildningsanordnare får inte diskriminera något barn eller någon elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten. Anställda och uppdragstagare i verksamheten ska likställas med utbildningsanordnaren när de handlar inom ramen för anställningen eller uppdraget, 2 kap. 5 § DL.

Sedan den 1 januari 2017 gäller nya regler om arbetet med aktiva åtgärder.

Aktiva åtgärder är ett förebyggande och främjande arbete för att inom en verksamhet motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder, 3 kap. 1 § DL.

Arbetet med aktiva åtgärder innebär att bedriva ett förebyggande och främjande arbete genom att

1. undersöka om det finns risker för diskriminering eller repressalier eller om det finns andra hinder för enskildas lika rättigheter och möjligheter i verksamheten,
2. analysera orsaker till upptäckta risker och hinder,
3. vidta de förebyggande och främjande åtgärder som skäligen kan krävas, och
4. följa upp och utvärdera arbetet enligt 1–3, se 3 kap. 2 § DL.

Utbildningsanordnare ska varje år skriftligen dokumentera arbetet med aktiva åtgärder. Dokumentationens ska innehålla en redogörelse för alla delar av arbetet som det beskrivs i 2 och 3 §§, en redogörelse för de åtgärder som vidtas och planeras enligt 18 § och en redogörelse för hur samverkansskyldigheten enligt 19 § fullgörs, se 3 kap. 20 § DL.

DO:s bedömning

Diskrimineringsförbudet

Praktisk isträning i rink

Örnsköldsviks kommun har uppgett att flickorna och pojkarna har delats upp efter kön i den praktiska isträningen eftersom elitidrottskaraktären skiljer sig mellan dam- och herrhockey så tillvida att de spelar enligt olika regler. Örnsköldsviks kommun har också uppgett att herrhockeyn är snabbare och mer intensiv samt att undervisningen skulle kunna medföra arbetsmiljörisker om flickorna och pojkarna tränade tillsammans.

DO bedömer att flickorna och pojkarna inte befinner sig i en jämförbar situation vad avser de praktiska träningsmomenten i rinken eftersom de spelar enligt olika regler och att utredningen därför inte ger stöd för att Örnsköldsviks kommun har brutit mot diskrimineringsförbudet i 2 kap. 5 § DL.

Teoretiska moment samt praktiska moment utanför rink

Vad gäller den könsuppdelade undervisningen i de teoretiska momenten och de praktiska momenten utanför rinken har Örnsköldsviks kommun uppgett att upplägget är övergripande gemensamt men att eleverna även i dessa moment är uppdelade efter kön. Av kommunens yttrande framgår vidare att flickorna och pojkarna, efter säsongen, har vissa teoretiska lektioner tillsammans när det finns behov av det eller när planeringarna väl sammanfaller.

Mot bakgrund av att Örnsköldsviks kommun har uppgett att upplägget är övergripande gemensamt bedömer DO att undervisningen i dessa delar huvudsakligen har samma syfte och mål. DO kan inte se att de olika regler som gäller för herr och damhockey är av ett sådant slag att all teoretisk undervisning måste ske i skilda könsuppdelade undervisningsgrupper. Trots att det kan finnas delar av undervisningen där en sådan uppdelning skulle kunna vara motiverad, bedömer DO att flickor och pojkar i dessa sammanhang huvudsakligen befinner sig i en jämförbar situation.

Könsuppdelad undervisning kan utgöra könsdiskriminering antingen om undervisningen i de könsuppdelade grupperna inte är likvärdig, det vill säga kvalitetsmässigt jämförbar, eller om någon av de uppdelade eleverna upplever uppdelningen som negativ, eller drabbas av andra negativa effekter av uppdelningen. I båda situationerna föreligger missgynnande av personer som befinner sig i en jämförbar situation som har samband med kön.

Uppgifterna om att undervisningen i vissa delar är könsuppdelad har lämnats av Örnsköldsviks kommun. Några uppgifter om att undervisningen inte skulle ha varit likvärdig har inte framkommit i DO:s utredning. DO har inte heller tagit del av några uppgifter om att enskilda elever har upplevt uppdelningen som negativ. Utredningen kan därför inte anses ge stöd för att Örnsköldsviks kommun har utsatt någon enskild elev för diskriminering.

Det finns i detta sammanhang emellertid anledning att framhålla att medan en utbildningsanordnare kan ha möjlighet att vidta åtgärder för att förhindra att undervisning i könsseparerade grupper inte blir likvärdig, så finns det typiskt sett inte någon motsvarande möjlighet att förhindra att elever upplever en regelmässig uppdelning efter kön som negativ eller kränkande. Att regelmässigt bedriva undervisning i grupper uppdelade efter kön i situationer där flickor och pojkar befinner sig i en jämförbar situation måste därmed anses medföra en inte obetydlig risk för diskriminering som har samband med kön. Enligt DO:s bedömning har därför den könsuppdelade undervisningen i de teoretiska momenten och de praktiska momenten utanför rinken som tillämpats vid Örnsköldsviks Gymnasiums ishockeyutbildning inneburit en sådan risk för diskriminering.

Möjlighet till träning, omklädning, förvaring samt boendebidrag

Vad gäller övriga uppgifter i ärendet har Örnsköldsviks kommun uppgett att flickorna och pojkarna har likvärdiga möjligheter till träning, omklädning och förvaring samt att kommunen inte ger ekonomiskt bidrag för boende till någon elev. Några omständigheter som ger DO anledning att ifrågasätta dessa

uppgifter har inte framkommit i utredningen. DO bedömer därför att utredningen inte ger stöd för att Örnsköldsviks kommun i dessa avseenden har utsatt flickorna vid Örnsköldsviks Gymnasiums ishockeyutbildning för diskriminering på ett sätt som har samband med kön. Utredningen ger således inte stöd för att Örnsköldsviks kommun har brutit mot diskrimineringsförbudet i 2 kap. 5 § DL.

Aktiva åtgärder

Som noterats ovan gäller sedan den 1 januari 2017 nya regler beträffande utbildningsanordnares skyldighet att arbeta med aktiva åtgärder enligt 3 kap. DL. Arbetet ska bedrivas förebyggande och främjande och ska motverka diskriminering. Som en del av arbetet ska utbildningsanordnaren undersöka om det finns risker för diskriminering i verksamheten och i förekommande fall vidta skäligen åtgärder för att förebygga riskerna. Att arbetet ska vara förebyggande betyder att det inte handlar om åtgärder mot redan uppkomna problem i enskilda fall. Istället omfattar kravet på åtgärder risker som ännu inte lett till att någon diskriminerats (se förarbetena till bestämmelserna om aktiva åtgärder, proposition 2015/16:135 s 32 och 38). De nya bestämmelserna innehåller bland annat ett krav på att utbildningsanordnaren varje år skriftligen ska dokumentera alla delar av arbetet med aktiva åtgärder. Dokumentationen ska innehålla en redogörelse för alla delar av arbetet, en redogörelse för de åtgärder som vidtas och planeras samt en redogörelse för hur samverkansskyldigheten fullgörs.

Örnsköldsviks kommun har i sitt yttrande uppgett att dokumentation kring aktiva åtgärder saknas eftersom den undersökning som har gjorts inte har visat på några risker eller hinder i verksamheten. Enligt nu gällande bestämmelser ska arbetet dokumenteras oavsett om skolan i sin undersökning har kommit fram till att det inte finns några risker eller hinder. Avsaknaden av dokumentation från den undersökning som har gjorts innebär att arbetet med aktiva åtgärder på Örnsköldsviks gymnasium inte uppfyller de krav som uppställs i 3 kap. 20 § DL.

Med dessa synpunkter avslutar DO ärendet.

Beslut i detta ärende har fattats av Agneta Broberg efter förslag från Emmah Edström. I den slutliga beredningen har även enhetschefen Peter Wråke, chefsjuristen Mattias Falk och utredaren Linnea Sigeman deltagit.

Detta beslut går inte att överklaga. De bedömningar som DO gör i beslut är inte juridiskt bindande och beslutet påverkar inte enskildas möjligheter att själva väcka talan om diskrimineringsersättning i tingsrätt.

Agneta Broberg
Diskrimineringsombudsman

En kopia av beslutet skickas till respektive anmälare för kännedom.